

“QU’EST-CE QUE C’EST POUR UN FRANÇAIS?”

EEN LEENSTRUCTUUR UIT HET NEDERLANDS?⁽¹⁾

1. Inleiding

In een opmerking over de interpretatie van het Franse vraagwoord *quel*, onderscheidt de *Bon Usage* (BU) twee betekenissen, een eerste betekenis die vraagt om de identificatie van een object en een tweede die vraagt om een karakterisering. De BU merkt daarbij op dat *quel* niet echt meer gebruikelijk is in de tweede betekenis en vervangen wordt door een combinatie van *quoi* (of een variant) en *comme* of door een combinatie van *quoi* (of een variant) en *pour*. Deze laatste combinatie is, steeds volgens de BU, een gemarkeerde, regionale variant die wordt voorgesteld als een leenstructuur uit het Nederlands of het Duits:

“Le déterminant *quel* a deux valeurs. La question *Quel chapeau veux-tu?* peut s’interpréter comme portant sur l’identité (= celui-ci ou celui-là) ou sur la manière d’être (= un gris ou un noir?). Pour la seconde de ces valeurs, le français régional du Nord et de l’Est (Belgique et Suisse incluses) recourt à la périphrase °*Qu’est-ce que c’est pour un chapeau?* °*Qu’est-ce qu’il a mis pour un chapeau?* Ce sont des calques de l’allemand *Was ist das für ...?* et du néerlandais *Wat is dat voor?* – Tours en français régulier : *Quel genre de chapeau est-ce? Qu’est-ce qu’il a mis comme chapeau?*” (BU¹³ § 604, p. 926).⁽²⁾

In deze korte bijdrage tot een bundel ter ere van een eminent collega die van taalvariatie zijn specialiteit heeft gemaakt, willen we ons afvragen of deze voorstelling van zaken correct is. Zijn de Franse vraagzinnen met *comme* en *pour* (respectievelijk QC en QP afgekort) wel voor elkaar inwisselbaar, zoals de BU het stelt, en is de vraagzin met *pour* effectief een leenstructuur uit het Nederlands? In wat volgt gaan we eerst dieper in op de Nederlandse *wat voor*-vraag, omdat die, in tegenstelling tot de Franse vraagzinnen, al behoorlijk wat aandacht heeft genoten in de literatuur (punt 2). Daarna concentreren we ons op de analyse van de Franse vraagzinnen met *comme* en *pour* en in het bijzonder op de vraag of de laatste genoeg pragmatische, semantische en syntactische overeenkomsten vertoont met de *wat voor*-vraag om de status van leenstructuur plausibel te maken (punten 3 en 4).

2. De Nederlandse *wat-voor* vraag

2.1. Algemeen

In tegenstelling tot de Franse vraagstructuren, is over de Nederlandse tegenhanger (de *wat-voor*-vraag) al vrij veel bekend. In de algemene beschrijvingen van de Nederlandse grammatica en syntaxis, zoals de ANS (1997) en Paardekooper (1980) bijvoorbeeld, staan de constructiemogelijkheden van de *wat-voor*-vraag (WV-vraag) vrij nauwkeurig beschreven en in de gespecialiseerde literatuur staan WV-vragen vaak centraal in vraagstukken over *constituency* (Den Besten 1985; Bennis 1995, Corver 1996). De aandacht gaat daarbij in de eerste plaats uit naar de grammaticale en syntactische en niet naar de semantische en pragmatische eigenschappen. Informatie over de semantiek en de pragmatiek van WV-vragen is meestal summier en tegenstrijdig.

Over de algemene illocutieve strekking lijken alle auteurs het eens: WV-vragen worden als echte verzoeken om informatie beschouwd. In Bennis 1995 is dit oordeel het meest uitgesproken: WV-vragen worden daar uitdrukkelijk als niet uitroepend gecatalogeerd.⁽³⁾

Deze uitspraak is op zich al opmerkelijk als men weet dat een van de frequentste WV-vragen precies geen verzoek om informatie is (zie verder over de *onzin*-vragen):

- (1) *Wat is dat voor onzin.*

De meest aangewezen analyse van dit voorbeeld in termen van illocutieve strekking lijkt ons wel degelijk in de richting van de uitroepende zin te gaan. Er moeten dus op zijn minst enkele vraagtekens geplaatst worden bij de algemene visie op de pragmatische functie van WV-vragen zoals ze uit de literatuur naar voren komt. Bovendien blijken de auteurs het helemaal oneens te zijn over welke specifieke informatie de WV-vraag opvraagt. Paardekooper heeft het over een “eigenschap” van het zelfstandig naamwoord, de ANS over een classificatie en Corver over de aard, de hoedanigheid of de soort van een persoon, een zaak of een object. Analoot met de BU, verwijst de ANS naar het verband tussen *wat voor* en *welk*: ook in het Nederlands vervangt *wat voor* het vraagwoord *welk* in één van zijn twee betekenissen. Volgens Bennis, ten slotte, kan *wat voor* zelfs allebei de betekenissen van *welk* voor zijn rekening nemen, tenminste als er geen lidwoord wordt gebruikt. In de volgende voorbeelden zijn (3i) en (3ii) aanvaardbare antwoorden voor vraag (2b) (waarbij (3ii) weliswaar beter is dan (3i)), maar alleen (3ii) is een aanvaardbaar antwoord voor vraag (2a)

- (2) a. *Wat voor een jongens heb jij gesproken?*
b. *Wat voor jongens heb jij gesproken?*
(3) i. *Teun, Johan en Harry.*
ii. *Aardige jongens.*

Bennis staat duidelijk alleen met deze analyse van het lidwoord. De ANS stelt dat het gebruik van het lidwoord in de eerste plaats afhangt van de categorie van het zelfstandig naamwoord en, in tweede orde, van register- en regionale variaties. Het lidwoord komt *in concreto* voor bij een enkelvoudig zelfstandig naamwoord dat geen stofnaam of abstractum is. Bij die laatste twee categorieën hoort volgens de norm geen lidwoord:

- (4) *Wat voor (een) weer zou het morgen zijn?*
- (5) *Wat voor (*een) lood gebruik jij?*

In informeel en regionaal taalgebruik (zuidelijk Nederlands taalgebied met inbegrip van Noord-Brabant) komt het lidwoord volgens de ANS ook wel voor bij meervoudige naamwoorden, stofnamen en abstracta. Alleen een grondig corpusonderzoek lijkt hier een oplossing te kunnen bieden.

De onzekerheid in verband met de semantiek van *wat voor* komt ook tot uiting in verschillende analyses van de structuur van de constituent. De gelijkenis met *welk* noopt de meeste auteurs ertoe om *wat voor* als een complexe determinant te beschouwen bij het zelfstandig naamwoord, dat het hoofd van de constituent vormt. Het feit dat, wanneer de WV-constituent het onderwerp is van de vraagzin, het werkwoord in aantal overeenkomt met het zelfstandige naamwoord en niet met *wat* is een belangrijk bijkomend argument in dit verband. Deze visie wordt echter niet gedeeld door Corven, die *wat* vooropstelt als hoofd van de constituent en *voor* en het zelfstandig naamwoord analyseert als respectievelijk een koppellement (naar analogie met zijn functie binnen sommige objectcomplementen, zoals in *iemand houden voor*) en een soort predikaat binnen de constituent. Ook al lijkt ze empirisch minder plausibel, Corvers analyse heeft in elk geval het voordeel om de semantiek van *wat voor* adequaat te vatten.

Spijts alle meningsverschillen over illocutieve strekking, semantiek en structuur, is er vrij grote eensgezindheid over één van de opvallendste kenmerken van de WV-vraag, namelijk de splitsing van de WV-constituent. Een zelfde WV-vraag kan inderdaad in principe op twee verschillende manieren geformuleerd worden: ofwel wordt ze ingeleid door *wat voor* onmiddellijk gevolgd door het zelfstandig naamwoord, ofwel wordt ze ingeleid door *wat*, terwijl de rest van de constituent achter het werkwoord verschijnt:

- (6) a. *Wat voor (een) boeken lees jij?*
- b. *Wat lees jij voor (een) boeken?*

De ANS en Paardekooper gaan uitgebreid in op de beperkingen die op deze dubbele formulering rusten. Zo blijkt bijvoorbeeld dat de (a)-variant geen specifieke beperkingen kent, maar dat de (b)-variant in een aantal gevallen niet realiseerbaar is. De beperkingen lijken

functiegebonden: wanneer de *wat-voor*-constituent meewerkend voorwerp of voorzetsel-voorwerp is, is de splitsing ervan uitgesloten:

- (7) a. *Wat voor mensen stuur je een kaartje?*
b. **Wat stuur je voor mensen een kaartje?* **Wat stuur je een kaartje voor mensen?*
- (8) a. *Aan wat voor boeken had je gedacht?*
b. **Aan wat had je gedacht voor boeken?* **Waaraan had je gedacht voor boeken?*

Ook voor het onderwerp kan de (b)-variant niet altijd gevormd worden: de beste resultaten worden geboekt wanneer het om een onderwerp gaat van een passieve zin of om een niet-agentief onderwerp van een intransitief werkwoord met een presentatief *er/daar/hier*:

- (9) a. *Wat voor mensen doen zoiets?*
b. **Wat doen voor mensen zoiets?* **Wat doen zoiets voor mensen?*
- (10) a. *Wat voor boeken worden er zoal gelezen?*
b. *Wat worden er zoal voor boeken gelezen?*
- (11) a. *Wat voor een boeken staan er in je kast?*
b. *Wat staan er voor een boeken in je kast?*

Hoewel dit feitenmateriaal vrij goed bekend en geanalyseerd is, is er weinig geweten over de specifieke factoren die bepalen of er splitsing optreedt of niet. Aangezien de Franse structuur vormelijk nauwer aanleunt bij de b-variant dan bij de a-variant, lijkt het nochtans aangewezen om precies over deze factoren op meer informatie te kunnen terugvallen.

Dit is meteen ook de algemene conclusie die deze korte literatuurstudie oplevert: ondanks alle informatie die er over de WV-vraag beschikbaar is, is er nog op heel wat punten uitdieping nodig voordat een ernstig onderzoek naar de invloed van het Nederlands op het Frans mogelijk wordt. De vragen die in de literatuur geen eenduidig antwoord krijgen, zijn van die aard dat alleen een corpusonderzoek uitsluitsel kan brengen. De volgende sectie is bijgevolg helemaal gewijd aan een corpusstudie van WV-vragen.

2.2. Corpusanalyse

Om de taalvariatie zoveel mogelijk recht te doen, hebben we twee corpora gecombineerd: het 37 miljoen woordencorpus van het INL, dat hoofdzakelijk bestaat uit krantentaal uit Noord en Zuid, maar waarin ook een aantal andere geschreven registers zijn opgenomen

(kinderjournaal, wettekst, wetenschappelijke uiteenzetting) en het CONDIV-corpus dat, behalve een aandeel krantenmateriaal, dat voor deze studie niet geconsulteerd is, een aanzienlijk aantal elektronische boodschappen bevat, die naar verscheidene discussielijsten in Noord en Zuid zijn gepost. Bij gebrek aan goede bronnen is het mondelinge taalgebruik helaas niet vertegenwoordigd. We gaan er vanuit dat de elektronische component van het CONDIV-corpus van alle registers die deze studie bestrijkt, het nauwst aanleunt bij gesproken taalgebruik (cf Grondelaers *et al.* (2000), die het hebben over “geschreven gesproken Nederlands”). Het CONDIV-corpus biedt bovendien het bijkomende voordeel dat het een eenvoudige regionale opsplitsing van de gegevens mogelijk maakt op basis van de “nationaliteit” van de discussielijst (Vlaams of Nederlands). Volgens Grondelaers *et al.* weerspiegelt deze namelijk heel accuraat de nationaliteit van de deelnemers, aangezien deelnemers van een andere nationaliteit geweerd worden.

De beide corpora samen zijn goed voor 924 onbetwiste voorbeelden. De spreiding over INL-38 en CONDIV is ongeveer evenredig: de corpora leveren respectievelijk 441 en 483 voorbeelden op. Van de 924 voorbeelden zijn er 484 waarin de WV-vraag in een ingebedde vraagzin voorkomt. Aangezien die pragmatisch moeilijker te evalueren zijn, zijn ze uit de studie weggelaten. 71 andere voorbeelden zijn weggelaten omdat ze alleen bestaan uit de *wat-voor*-constituent (b.v. “En wat voor één”) en het bijgevolg onmogelijk is te spreken van a- en b-varianten. Alle analyses die volgen, zijn, met andere woorden, gebaseerd op een totaal van 369 voorbeelden (113 uit INL-38 en 256 uit CONDIV).

De vragen die we op basis van dit corpus wensen te beantwoorden zijn de volgende:

- * wat is de overwegende illocutieve strekking van een WV-vraag?
- * wat is de betekenis van *wat voor*, met andere woorden, als de WV-vraag een verzoek om informatie is, welke informatie beoogt ze dan?
- * waardoor wordt het gebruik van het lidwoord precies bepaald?
- * waardoor wordt de keuze tussen de a-variant en de b-variant bepaald?

2.2.1. *De illocutieve strekking*

Het is niet eenvoudig om voor elk corpusvoorbeeld afzonderlijk uit te maken wat zijn illocutieve strekking is. Het lijkt in elk geval geen twijfel dat in een aanzienlijk aantal voorbeelden de WV-vraag geen verzoek om informatie is, maar, integendeel, een vorm van informatieverstrekking. De bedoeling van de spreker is in dat geval een pejoratieve uitspraak te doen over een bepaalde referent die niet aan een bepaald verwachtingspatroon voldoet. In het volgende voorbeeld geeft de auteur bijvoorbeeld aan dat de uitlatingen van de aangesprokene laten vermoeden dat hij in slecht gezelschap verkeert, of toch ten minste in gezelschap dat niet past voor abonnees van de lijst. Het pejoratieve karakter wordt in dit geval gematigd door het gebruik van een smily:

(12) *Foei, Pros, in wat voor gezelschap verkeer jij*© (CONDIV, BUSE)

Vaak geeft de auteur zelf rechtstreeks via het zelfstandig of het bijvoeglijk naamwoord aan dat een referent niet aan bepaalde normen voldoet. In een aantal gevallen wordt dit soort zinnen gepunctueerd met een uitroepteken, waaruit we kunnen afleiden dat de auteur ze niet als vraag bedoelt. Typische voorbeelden zijn:

- (13) - *Ik hou niet zo van dat geneuzel over de fantastische cultuur van de asielzoekers; meestal zit er geen spatje cultuur bij.*
- *Wat is dat nu voor onzin?* (CONDIV, NLUSE)
- (14) *En ik zie maar niet in waarom je naakt uberhaupt <sic> zou moeten verbieden. Wat heeft dat nou voor zin? Schieten we iets op met zo’n verbod op naakt?*
(CONDIV, NLUSE)
- (15) *nog een vriendin of vrouw die 7 dagen per week achter het fornuis staat? En wat voor ongezonde happen halen we als gevolg daarvan niet in huis?* (INL38, PB95-02SGZ)
- (16) *Wat voor mediocre politiciers <sic> hebben we toch?* (CONDIV, BUSE)

Het numerieke belang van dergelijke voorbeelden mag niet onderschat worden: van de 369 voorbeelden in de beide corpora zijn er liefst 68 vraagzinnen met *onzin* (of een variant: *gelul, zever, gegein*) of *nut* (of een variant: *zin*) als zelfstandig naamwoord en 20 vraagzinnen waarin het zelfstandig naamwoord door een appreciatief bijvoeglijk naamwoord wordt bepaald. Dat komt ongeveer overeen met één voorbeeld op vier dat zeker geen verzoek om informatie is.

2.2.2. De betekenis van *wat voor*

In tegenstelling tot wat Bennis suggereert, blijkt uit het corpus heel duidelijk dat *wat voor* niet gebruikt wordt om de identificatie te vragen van één of meer referenten binnen een reeks mogelijke referenten, maar wel om een referent van een bepaalde klasse – benoemd door het zelfstandig naamwoord – te beschrijven door middel van een onderscheidende eigenschap (of, in het geval van een merk- of typenaam, de impliciete eigenschappen die onlosmakelijk verbonden zijn met dat merk of type). Een antwoord op een WV-vraag wordt in het corpus doorgaans gevormd met een onbepaald lidwoord of zonder lidwoord, bijvoorbeeld ook wanneer de spreker antwoorden suggereert:

- (17) *‘Wat voor ketel hebt u, mevrouw?’ ‘Een witte, meneer.’* (INL38, ot94-023.SGZ)
- (18) *Hoi, Wat voor bios heb je, AMI, Award of iets anders???* *Laat maar weten, is zo gepiept!*
(CONDIV, BUSE)
- (19) *Aan wat voor dialoog denkt de minister dan? Aan een openbare dialoog? Aan een nationaal debat?* (INL38, tknov95.SGZ)
- (20) *Wat voor een netwerkkarten heb je, b en c of UTP??*(CONDIV, NLUSE)

Merk op dat de aanwezigheid van een lidwoord in de WV-vraag er niet toe doet. Bennis' onderscheid tussen WV-vragen met en zonder lidwoord wordt in de geconsulteerde corpora dus zeker niet bevestigd.

Ook de interpretatie van WV-vragen die geen verzoeken om informatie zijn, kan afgeleid worden van deze karakteriserende betekenis: immers, het uitsluiten van een antwoord op een vraag naar een beschrijving suggereert dat een beschrijving onbegonnen werk is bij gebrek aan pertinente onderscheidende eigenschappen. De referent wordt met andere woorden voorgesteld als onvolwaardig, niet beantwoordend aan de verwachte eigenschappen van de klasse waartoe hij behoort.

2.2.3. Het lidwoord

Uit het vorige punt blijkt dat de aan- of afwezigheid van het lidwoord geen semantische verschillen inhoudt (*contra* Bennis). De stelling van de ANS dat het lidwoord in informele en Zuid-Nederlandse varianten een groter bereik heeft dan in formele en Noordelijke varianten wordt ook maar ten dele bevestigd. Als we alleen naar het gebruik van *een* bij meervoudige naamwoorden kijken, dan valt het op dat vijf van de zes voorbeelden uit het CONDIV-corpus komen, maar tegelijk is het zo dat precies die vijf voorbeelden uit het noordelijk taalgebied stammen (één voorbeeld is hierboven onder (20) al aangehaald):

- (21) *Pffff, wat je al niet voor een rare capriolen uit met < sic > halen als je cluppie geen bekers heeft* (CONDIV, NLUSE)
- (22) *Wat zijn dat nou voor een TruusDeWitpraktijken...? Ga je schamen...!* (CONDIV, NLUSE)
- (23) *Wat voor een cd's gebruik je?* (CONDIV, NLUSE)
- (24) *Waar moet een mes volgens jullie aan voldoen? Wat voor een eisen stellen jullie eraan?* (CONDIV, NLUSE)

Het gebruik van een lidwoord bij abstracte naamwoorden is moeilijker te achterhalen, omdat de grens tussen concrete en abstracte naamwoorden helemaal niet scherp te trekken is. In de gevallen waar geen twijfel bestaat, stellen we echter vast dat ook daar het gebruik van het lidwoord overwegend een fenomeen is van informeel taalgebruik. De verdeling over Noord en Zuid lijkt meer in evenwicht:

- (25) *Wat is dat voor een vreemde filosofie?* (CONDIV, NLUSE)
- (26) *Nu lees ik kleine lettertjes dat wanneer multimail actief wordt, je modem niet meer zal functioneren. Ja, zeg wat is dat voor een service.* (CONDIV, BUSE)

2.2.4. De plaats van voor NP

Het eerste wat opvalt is dat de balans duidelijk in het voordeel van de a-variant doorslaat. Splitsing van de *wat-voor*-constituent komt slechts in ongeveer één derde van de corpusvoorbeelden voor. Dit hoeft op zich niet te verbazen: zoals we hebben gezien kent de b-variant een aantal syntactische beperkingen die de a-variant niet heeft. Het valt echter op dat die beperkingen in de corpora veel stringenter zijn dan wat bijvoorbeeld de ANS beschrijft. De corpusvoorbeelden tonen duidelijk aan dat de b-variant in hoofdzaak voorkomt bij de werkwoorden *zijn* en *hebben*, terwijl dat in de a-variant net andersom is:

	a-variant	b-variant
<i>zijn</i> of <i>hebben</i>	109	106
ander werkwoord	141	13

Tabel 1: verhouding tussen de a- en de b-variant in combinatie met een werkwoord

Bovendien lijkt de pragmatische functie van de vraagzin een rol te spelen. Het valt op dat een aanzienlijk deel van de voorbeelden met *hebben* en *zijn* in de b-variant geen verzoeken zijn om informatie, wat algemeen wordt aangenomen als de illocutieve strekking bij uitstrek van vraagzinnen. Dit kan vrij betrouwbaar aangetoond worden aan de hand van het aandeel *nut*- en *onzin*-vragen waarvan al is aangetoond dat ze zonder enige twijfel buiten het domein van het verzoek om informatie vallen:

	a-variant	b-variant
<i>nut/onzin</i> -vragen	13	55
andere	237	64

Tabel 2: verhouding tussen de a- en de b-variant voor verschillende vraagfuncties

De b-variant blijkt zich dus duidelijk veel meer dan de a-variant toe te leggen op het uitdrukken van een andere *illocutionary force* dan op het verzoek om informatie. Aangezien de *nut*- en *onzin*-vragen al bijna de helft uitmaken van het totale aantal voorbeelden en er nog vele andere types zijn die geen verzoek om informatie uitdrukken, mogen we redelijkerwijs aannemen dat het totale aandeel van vraagzinnen die geen verzoeken om informatie zijn, ruim boven de helft zal liggen.

De *nut/onzin*-vragen geven ook indirect aan in welk taalregister de b-variant vooral terug te vinden is. Aangezien het lexicon waaruit deze vragen putten in de meeste gevallen zonder twijfel informeel is (*flauwekul*, *gelul*, *gezwam*), zou men verwachten de b-variant hoofd-

zakelijk in informeel taalgebruik aan te treffen. Als we het INL38-corpus beschouwen als min of meer representatief voor het meer formele taalgebruik en het CONDIV-corpus voor het meer informele, dan wordt de verwachting meer dan ingelost:

	a-variant	b-variant
INL-38	102	11
CONDIV	148	108

Tabel 3: verhouding tussen de a- en de b-variant in de twee corpora afzonderlijk

De b-variant komt hier duidelijk naar voren als een bij uitstek informele constructie, terwijl de a-variant stevig ingeplant is in de twee registers. Deze verhoudingen zijn uiteraard niet alleen toe te schrijven aan het aandeel *nut/onzin*-vragen: ook bij gewone vragen heeft de b-variant meer succes in het informele taalregister dan in het formele.

Een laatste factor die van belang lijkt te zijn is de geografie: als we het CONDIV-corpus opsplitsen volgens de nationaliteit van de discussiellijst, dan stellen we vast dat de verhouding tussen de a-variant en de b-variant in Vlaanderen praktisch gelijk is, terwijl ze in Nederland nog duidelijk in het voordeel van de a-variant is:

	a-variant	b-variant
CONDIV-Vl.	41	40
CONDIV-Nl.	107	68

Tabel 4: verhouding tussen de a- en de b-variant volgens nationaliteit

Het spreekt voor zich dat dit geografische verschil belangrijk is in verband met de stelling dat de vergelijkbare Franse vraagzin ontleend zou zijn aan het Nederlands. Het is immers logisch dat, als er ontlending heeft plaatsgevonden, de ontleende vorm structureel het meeste lijkt op de vorm die gangbaar is in het taalgebied waarmee het meest intense contact bestaat. Dit geldt overigens niet alleen voor de geografische factor: we kunnen van een leenconstructie ook verwachten dat ze in hetzelfde taalregister gangbaar is, dezelfde functie en betekenis heeft en vergelijkbare eigenschappen.

3. De Franse QC- en QP-vraagzinnen

3.1. Algemeen

De BU haalt voor het Frans slechts twee structuren aan die overeenkomen met de (weinig frequente) karakteriserende interpretatie van vraagzinnen met *quel*. Als we echter rekening houden met de structurele variatie die de Franse vraagzin in het algemeen kenmerkt, moeten we ervan uitgaan dat er theoretisch op zijn minst zes verschillende structuren bestaan. Er wordt immers algemeen aangenomen dat de positie van het vraagwoord relatief vrij is in het Frans (afgezien van een aantal tendensen die verband houden met register, illocutieve strekking, informatieverdeling, enz.) en dat clefting (*est-ce que*) pragmatisch neutraal is, in zoverre dat de sequens van een vraagwoord en *est-ce que* meestal als één gegrammaticaliseerd geheel wordt beschouwd. De zes structuren zijn:

- (27) *Qu’est-ce comme voiture?*
- (28) *Qu’est ce que c’est comme voiture?*
- (29) *C’est quoi comme voiture?*
- (30) *Qu’est-ce pour une voiture?*
- (31) *Qu’est-ce que c’est pour une voiture?*
- (32) *C’est quoi pour une voiture?*

Vijf van die zes vormen komen ook daadwerkelijk voor in de diverse geraadpleegde bronnen. Alleen de structuur onder (30) is niet teruggevonden. De variatie met betrekking tot de positie en de vorm van het vraagwoord is op zich uiteraard al een belangrijk verschil met het Nederlands. Een bijkomend verschil is dat de *comme*- en *pour*-constituenten onveranderlijk aan het eind van de zin geplaatst worden, ook al staat het vraagwoord waarbij ze horen vooraan:

- (33) **Que comme voiture est-ce?*
- (34) **Que pour une voiture est-ce?*

De vraag met betrekking tot de positie van de onderdelen van de vraagconstituent doet zich dus totaal anders voor dan in het Nederlands. Dit geldt echter voor alle vraagstructuren en staat met andere woorden eigenlijk niet centraal in de specifieke vraagstelling die hier wordt behandeld.

Wat die specifieke vraagstelling aangaat, valt bijzonder weinig te rapen in de literatuur. Behalve een handvol terloopse opmerkingen in de BU, Portine (1995), Fuchs & Le Goffic (ter perse), Wilmet (1997) en Lambrecht (2001), blijken de hierboven geïllustreerde vraagzinnen een grote onbekende. De analyse die volgt is bijgevolg slechts een eerste verkenning van een moeilijk terrein. Ook voor het Frans opteren we voor een analyse gebaseerd op corpusvoorbeelden.

Het is belangrijk om daarbij te vermelden dat, gezien het sterk gemarkeerde karakter van de vraagzin met *pour*, de traditioneel best toegankelijke corpora (de geschreven pers) niet hebben volstaan. In de edities van *Le Monde* (1994) en van *Le Soir* (1994-1995) komt slechts één voorbeeld van een vraagzin met *pour* voor (in een kritische commentaar over belgicismen). Voor een ruimer aanbod aan voorbeelden hebben we een beroep gedaan op Corpaix (corpus gesproken Frans van Franse sprekers, samengesteld aan de Université de Provence) en Valibel (corpus gesproken Frans van Belgische sprekers, samengesteld aan de Université Catholique de Louvain) en op het Internet. Uit deze laatste bron hebben we alleen voorbeelden geput waarvan de herkomst min of meer te achterhalen was. Uit Valibel zijn alleen de voorbeelden van vraagzinnen met *pour* gehaald. Vanwege technische moeilijkheden bij het zoeken naar een uiterst polyvalente vorm als het geïsoleerde *que*, hebben we vormen als (27) en (30) buiten beschouwing gelaten. Al deze beperkingen indachtig, stellen we de volgende verdeling van de voorbeelden over de bronnen met een zekere terughoudendheid voor:

	<i>qu'est-ce que [...] comme N</i>	<i>[...] quoi comme N</i>	<i>qu'est-ce que [...] pour un N</i>	<i>[...] quoi pour un N</i>
Le Monde 94	4	0	0	0
Le Soir 94/95	9	0	[1] ⁽⁴⁾	0
Corpaix	17	9	0	0
Valibel	-	-	9	0
Internet	44	39	23	16
Totaal	74	48	33	16

Tabel 5 : spreiding van de vb over de bronnen en structuren

Alvast de regionale spreiding van de voorbeelden lijkt de suggestie van de BU te bevestigen. De vraagzinnen met het voorzetsel *pour* komen effectief uitsluitend voor in het Belgische taalgebied voor wat de reguliere corpora betreft. De voorbeelden die van het Internet gehaald zijn, zijn bijna allemaal afkomstig uit België of Zwitserland. Eén voorbeeld komt van een website over “le parler de Savoie”, wat er op zou wijzen dat de bewering van Wilmet, 1997 (zie noot 1) juist is.

In wat volgt, gaan we systematisch na wat de eigenschappen zijn van deze voorbeelden. Zoals voor het Nederlands concentreren we ons op de illocutieve strekking, de semantiek van de vraagconstituent, het gebruik van het lidwoord en de positie van de onderdelen van de vraagconstituent binnen de zin.

3.2. De illocutieve strekking

Er is een opvallend verschil in illocutieve strekking tussen de vraagzinnen met *comme* (QC-vraagzinnen) en met *pour* (QP-vraagzinnen). De eerste zijn overwegend verzoeken om informatie, terwijl QP-vraagzinnen in geen enkel geval verzoeken om informatie zijn. De verdeling in verzoeken om informatie en andere illocutieve strekkingen is de volgende:

	QC	QP
verzoeken om informatie	101	0
andere	21	48

Tabel 6. Verdeling over illocutieve strekking

Het volgende voorbeeld levert een goede illustratie van dit verschil. Het combineert een QC- en een QP-vraagzin in een repliek. De QC-zin krijgt een antwoord, ook al gaat het hier om een antwoord dat de spreker zelf geeft; de QP-zin krijgt geen antwoord, maar wordt als pejoratieve uitspraak bevestigd door de bestemming:

- (36) L1 “*I se disent qu’est-ce qu’i parlent comme langue i parlent le français mais qu’est-ce que c’est pour un français*
 L0 *c’est ça (...)* (Valibel)

Wanneer de QC-vraagzin geen verzoek om informatie is, is de interpretatie bijna altijd die van een uitroepende zin die een grote hoeveelheid suggereert:

- (37) *Mais qu’est-ce que j’ai rencontré comme difficultés!* (Le Monde, 12/04/1994, p.2)
 (38) *On n’a pas de pétrole, mais qu’est-ce qu’on a comme idées!*
 (<http://www.krassland.ifrance.com/krassland/Sciences.htm>)

Alle dergelijke voorbeelden hebben een voorop geplaatst vraagwoord (*que*), wat andere corpusstudies over het verband tussen de plaats van het vraagwoord en de illocutieve strekking lijkt te bevestigen (Coveney 1995; Defrancq 2001).

De illocutieve strekking van QP-vraagzinnen sluit nauw aan bij die van de uitroepende zin : ze verwijst echter niet naar een hoeveelheid, maar duidt op een pejoratieve appreciatie. De spreker drukt ergernis of spot uit over een referent die niet aan de verwachtingen voldoet. Versterkende elementen zoals *mais*, *non mais*, *godferdoume* zijn legio en als de vraagzin in een citaat voorkomt wordt ze dikwijls vergezeld door een werkwoord dat verwijst naar een gevoel van ergernis of spot (*s’indigner*, *rouspéter*, *rigoler*). De negatieve appreciatie spreekt ook vaak uit het zelfstandig naamwoord (of een bijvoeglijk naamwoord of bepaling bij dit laatste):

- (39) *C'est quoi pour une ânerie, ce truc?* (<http://www.largeur.com/>)
- (40) *Je sais, je sais, tu te dis déjà: « des jardins japonais, mais il pète un câble, ou quoi, qu'est-ce que c'est que ça pour une idée ringarde!?* (<http://pub58.ezboard.com/>)
- (41) *Tous <sic> la couche de neige était détrem pée jusque vers 2500m. C'est quoi pour une saison de m...* (<http://www.skirando.ch/fr/sortie2773.html>)

Er blijkt geen verband te bestaan tussen de illocutieve strekking van de vraagzin en de plaats van het vraagwoord. Het vraagwoord kan zowel voorop als achterop geplaatst worden, zonder dat dit enig effect heeft op de pragmatische functie van de zin. Dit is een markante eigenschap waarmee de QP-vraagzin zich onderscheidt van het gros van de andere soorten vraagzinnen. In het laatste onderdeel van deze analyse (punt 4) gaan we dieper in op dit punt.

3.3. De betekenis van de vraagwoordconstituent

We nemen aan dat, net als in het Nederlands, de combinatie van het vraagwoord en de *comme*- of *pour*-constituent één constituent vormt. In het geval van *comme* is de betekenis van de vraagconstituent vrij duidelijk wanneer de vraagzin als een verzoek om informatie geïnterpreteerd wordt: de informatie die een QC-vraagzin opvraagt, is meestal de beschrijving van een referent door middel van een onderscheidende eigenschap (of door middel van een merk-, type- of soortnaam die staan voor een cluster eigenschappen), net zoals in het geval van de Nederlandse WV-vraag. Het antwoord op een QC-vraag bestaat dan uit een zelfstandig naamwoord voorafgegaan door een onbepaald lidwoord:

- (42) Q. - *Qu'est-ce que vous avez comme vin dans la région?*
 R.- *On a des cépages qui viennent de France, qui viennent du Bordelais et puis des Côtes du Rhône* (Corpaix, CAF, 1,7 - 1,11)
- (43) Q.- *Qu'est-ce que c'est comme centre aéré?*
 R.- *C'est euh, c'est un centre aéré qui dépend de du de la mairie du quinze seizième.*
 (Corpaix, GENVE, 52,13 - 52,15)

In een aantal gevallen vraagt de QC-vraagzin anderzijds ook naar de identificatie van een referent (of van referenten). In het volgende voorbeeld is de vraag duidelijk geïnterpreteerd als een vraag naar de namen van kranten die aan onderzoeksjournalistiek doen, en duidelijk niet naar een beschrijving van die kranten:

- (44) *Qu'est-ce qu'on a comme journal d'investigation en France? On a le Canard enchaîné.*
 (<http://www.selc.ed.ac.uk/arachnofiles/issue1/desnain/>)

De QC-zin vormt met andere woorden niet alleen een alternatief voor een *quel*-vraagzin in zijn zeldzame karakteriserende betekenis, maar ook in zijn frequente identificerende betekenis.

In uitroepende zinnen lijkt de vraagconstituent dan weer een augmentatieve betekenis te hebben, vergelijkbaar met *combien* of zelfs *quel* en het Nederlandse *wat een*:

(45) *Tout à sa nouvelle passion radicale, il a célébré les ancêtres : «Qu’est-ce qu’il y a comme grands radicaux, tout de même! Jules Ferry, Gambetta, le père Clémenceau...», s’exclamait-il à Montpellier»* (Le Monde, 11/06/1994, p.13)

(46) *Mais qu’est-ce que tu dois gagner comme argent!* (Le Soir, 20/09/1995, p.38)

Deze interpretatie wijkt aanzienlijk af van de uitroepende interpretatie van Nederlandse WV-vraagzinnen, die een pejoratieve karakterisering inhielden. Zoals we voor de Nederlandse WV-vraag hebben aangetoond, bestaat er een vrij logisch verband tussen de betekenissen van *wat voor* in de vragende zin en in de uitroepende zin (zie punt 2.2.2.). Dit verband bestaat ook in het Frans, maar berust bij de identificerende en niet bij de karakteriserende betekenis. Immers, het uitsluiten van een antwoord op een vraag naar identificatie van referenten kan impliceren dat er geen referenten zijn, of dat er juist teveel referenten zijn om op te noemen (zie voorbeeld (45), dat dit lijkt te staven). De connotatie van hoeveelheid in QC-vraagzinnen kan van daaruit afgeleid worden.

De betekenis van de vraagconstituent met *pour* is zonder twijfel karakteriserend. Het koppelwerkwoord *être* is alomtegenwoordig (wat niet gezegd kan worden van QC-zinnen, zie punt 3.5.) en net zoals voor de Nederlandse WV-vraag kunnen we stellen dat de specifieke interpretatie van de QP-vraagzin ontstaat uit het uitsluiten van een antwoord op de vraag naar de beschrijving van een referent. De referent wordt op die manier voorgesteld alsof hij onmogelijk te beschrijven is en dus niet representatief:

(47) *souvent i rigolent m qu’est-ce que c’est que ça pour un mot j’ai jamais entendu ça, c’est pas du français* (Valibel)

(48) *et quand je suis arriver <sic> à la fin... je n’y croyais pas !! le héros est coupé en deux ???!*
mais qu’est-ce que c’est que ça pour un happy end ? (http://www.bdselection.com/php/avis_album.php?rub=avis_album&&id_bd=3385)

Op zich is er semantisch niet zo een erg groot verschil tussen de QP en de QC-vraagzin. Alleen vertaalt die verwantschap zich niet op het vlak van pragmatische functie, aangezien de QP-vraagzin nooit als een verzoek om informatie gebruikt wordt. Het is niet meteen duidelijk waaraan die discrepantie precies gelegen is. In het volgende punt opperen we in dat verband een interessante suggestie die naar een verklaring zou kunnen leiden.

3.4. Het lidwoord

Het verschil tussen QP- en QC-vraagzinnen is op het punt van de determinatie van het zelfstandig naamwoord nog het meest uitgesproken: in het geval van *comme* is het zelfstandig naamwoord in geen enkel geval gedetermineerd, terwijl het dat in het geval van *pour* altijd is. De positie van het vraagwoord speelt hierin geen enkele rol:

- (46) *Qu'est-ce qu'ils parlent comme langue?*
 **Qu'est-ce qu'ils parlent comme une langue?*

- (47) *Qu'est-ce que c'est pour un français?*
 **Qu'est-ce que c'est pour français?*

De Franse QP-vraag onderscheidt zich hiermee ook van de Nederlandse WV-vraag. Syntactisch is er geen enkel argument dat deze toestand verklaart: *comme* kan in andere contexten perfect door een gedetermineerd zelfstandig naamwoord gevolgd worden en *pour* door een niet-gedetermineerd:

- (48) *Je pose cela comme un fait accompli.* (BU, p. 468)
 (49) *Nous l'avons choisi pour chef.* (BU, p. 467)

Wel is het zo dat het onderscheid tussen *pour* en *comme* in vraagzinnen precies gelijkloopt met het onderscheid in complexe copulatieve zinnen, zoals de volgende:

- (50) *Ce récit est intéressant comme document inédit* (= (17a) in Cadiot 1991 : 82)
 **Ce récit est intéressant comme un document inédit*
 (51) *C'est dur comme fauteuil* (= (15a) idem)
 **C'est dur comme un fauteuil*
 (52) *Ce récit est intéressant pour un document inédit* (= (17b) idem)
 **Ce récit est intéressant pour document inédit*
 (53) *C'est dur pour un fauteuil* (= (15b) idem)
 **C'est dur pour fauteuil*

Volgens Cadiot (1991) verschillen de structuren van (50-51) en (52-53) in de manier waarop ze het verband voorstellen tussen het onderwerp (*ce récit, ce*) en het zelfstandig naamwoord van de vraagconstituent (*document inédit, fauteuil*). In het geval van *comme* wordt zonder meer aangenomen (Lambrecht 2001 stelt dit voor als een presuppositie) dat de referent behoort tot de klasse referenten die door het zelfstandig naamwoord wordt uitgedrukt. Aangezien het zelfstandig naamwoord aan de klasse refereert, krijgt het geen lidwoord. In het geval van

pour wordt dit verband precies geproblematiseerd. Het lidwoord geeft aan dat het zelfstandig naamwoord een (weliswaar ongewone) ”rol” speelt in de beschreven stand van zaken.

Toegepast op vraagzinnen zou Cadiots voorstel kunnen verklaren waarom QP-vraagzinnen consequent als pejoratieve uitspraken geïnterpreteerd worden. In het vorige punt hebben we erop gewezen dat de vraagstelling naar een onderscheidende eigenschap die het antwoord bij voorbaat uitsluit logischerwijze geïnterpreteerd wordt als een bevestiging van het feit dat er geen onderscheidende eigenschappen zijn. Als bovendien zou blijken dat, zoals Cadiot beweert, het gebruik van *pour* en het lidwoord de relatie tussen de referent en de klasse problematiseert, wordt ook nog eens de categorisering van de referent als twijfelachtig voorgesteld. De combinatie - en onderlinge versterking - van die beide factoren zou er dan de oorzaak van kunnen zijn dat de Franse QP-zin uitsluitend in pejoratieve zin wordt gebruikt, in tegenstelling tot de QC-zin. De voorwaardelijke wijs is hier gepast omdat de geldigheid van de hypothese uiteraard afhangt van de geldigheid van Cadiots analyse en van de toepassing ervan in de context van vraagzinnen. Verder onderzoek zal dit moeten uitwijzen.

3.5. De positie van de onderdelen van de vraagconstituent

In tegenstelling tot het Nederlands spitst de vraagstelling zich in het Frans toe op de positie van het vraagwoord en niet op de positie van de *comme*- of *pour*-constituent, aangezien die onveranderlijk een positie na het werkwoord inneemt. Eén aspect van de plaatsing van het vraagwoord is al ter sprake gekomen, toen we wezen op het algemene verband dat bestaat tussen de positie van het vraagwoord en de illocutieve strekking van de vraagzin. We hebben toen vastgesteld dat de QC-vraagzin de algemene tendens volgt: wanneer de vraagzin een verzoek om informatie inhoudt, bestaat de keuze tussen een plaats aan het begin van de zin of een plaats die een corresponderende naamwoordgroep zou innemen (*in situ*). Registeroverwegingen lijken bij die keuze een belangrijke rol te spelen: formelere registers verkiezen een vraagwoord aan het begin van de zin, informelere tolereren een vraagwoord *in situ* (zie onder andere, Blanche-Benveniste 1997).

	QC (vraagwoord vooraan)	QC (vraagwoord <i>in situ</i>)
geschreven (krantentaal)	13	0
gesproken	17	9
internet	44	39

Tabel 7. Verdeling van de positie van het vraagwoord over register

Met andere illocutieve strekkingen geniet de plaats vooraan in de zin duidelijk de voorkeur: alle 21 gevallen hebben een vraagwoord vooraan in de zin.

De QP-vraagzin lijkt deze principes niet te respecteren: hoewel een QP-zin nooit een verzoek om informatie inhoudt, komt het vraagwoord wel degelijk *in situ* voor (zie de voorbeelden (39) en (41) hierboven). De verhouding tussen *in situ*- en vooropplaatsing is ongeveer 1 tegen 2. Aangezien alle voorbeelden tot een duidelijk informeel register behoren, kunnen geen registeroverwegingen ingeroepen worden. Het is echter wel mogelijk dat deze “inbreuk” verband houdt met de factor informatieverdeling. Coveney (1995) toont bijvoorbeeld aan dat *in situ*-plaatsing van het vraagwoord frequenter is wanneer de rest van de vraagzin weinig semantische input levert, hetzij door het geringe aantal elementen, hetzij door de aard van de elementen (anaforische elementen, koppelwerkwoorden, enz.). Onze bevindingen in verband met de QP-vraagzin versterken Coveney's observaties op dat laatste punt. Op één voorbeeld na zijn alle QP-vraagzinnen rond een combinatie van het anaforisch/deiktische *ce* (eventueel versterkt door een bijkomend *ça*) en het koppelwerkwoord *être* opgebouwd.

- (54) *Et alors Otr1 c'est quoi pour des manières ça...* (<http://www.minicorp.net/forum/>)
 (55) *Edea: Ca ne va pas se passer comme ça! Je vais le ramener à l'orphélinat et sévir! Non mais qu'est-ce que c'est ça pour des manières?*
 (<http://otakunosekai.free.fr/fanficparodie4.html>)

In een dergelijke context is het niet verwonderlijk dat het vraagwoord, ondanks de illocutieve strekking van de vraagzin toch achterop geplaatst wordt. Merk overigens op dat in het enige voorbeeld met een ander werkwoord dan *être* het vraagwoord voorop staat:

- (56) *Mais qu'est-ce que tu as pour des goûts?* (<http://www.saucelapin.com/richard3>)

De lexicale beperktheid van QP-vraagzinnen staat overigens in schril contrast met de verscheidenheid binnen de QC-vraagzin, waarin de meest uiteenlopende werkwoorden voorkomen:

- (57) *Tu veux laisser quoi comme français à tes enfants?* (Corpaix, 6Celine, 11,1)
 (58) *Qu'est-ce que tu aurais aimé comme méthode de travail?* (Corpaix, Antoine, 1,5-1,6)
 (59) *Qu'est-ce que tu représentes comme produit(s) exactement?* (Corpaix, Cathie, 1,3-1,4)
 (60) *L'homme, qu'est-ce que je dois mettre comme crampons?* (Le Soir 01/03/1994, p.24)
 (61) *Qu'est-ce qu'elle allait encore nous servir comme surprise* (Le Soir 05/04/1995, p.16)

4. Conclusie

Het mag duidelijk zijn dat de suggesties van de BU, zoals ze in punt 1 overgenomen zijn, best wel met een korrel zout mogen genomen worden. In het geval van QC-vraagzinnen is de voorstelling van de feiten nog vrij accuraat, maar de bewering dat de QP-vraagzin een

regionale variant van de QC-vraagzin is, lijkt helemaal uit de lucht gegrepen. Ondanks een zekere semantische verwantschap hebben de twee vraagzinnen weinig met elkaar gemeen op het vlak van illocutieve strekking, grammaticale eigenschappen en lexicale invulling. De QC-zin is in deze opzichten aanzienlijk meer gevarieerd dan de QP-zin: hij heeft meer potentiële illocutieve strekkingen en vertoont een breder gamma lexicale elementen. De QP-vraagzin heeft daarentegen, waar hij wordt gebruikt, een specifieke functie die niet door een QC-vraagzin gerealiseerd kan worden. Als de QP-zin dan al een regionale variant is, dan is het niet van de QC-vraagzin, maar eerder van een vraagzin zoals de volgende (vergelijk met de voorbeelden (39), (41) en (55) hierboven):

- (62) *Qu’est-ce que c’est que cette ânerie ? J’espère qu’ils vont changer ça vite fait !* (<http://www.nofrag.com/news/feb2003/14/5205.html>)
- (63) *Mais N. de D. de P... de B... de M... qu’est-ce que c’est que cette saison de m...* (www.clubalbatros.ch/news/)
- (64) «*Qu’est-ce que c’est que ces manières? hurle Urban indigné. Déchirer un pantalon marin tout neuf! File-lui une taloche.*» (<http://www.initiales.org/chap004/rubr003/doss03.html>)

De illocutieve strekking (pejoratieve uitspraak) en de lexicale invulling (*c’est*) van dit soort voorbeelden, die men in het hele Franse taalgebied aantreft zijn gelijk aan die van de QP-vraagzin.

De vraag of de QP-vraagzin in het Frans een uit het Nederlands of Duits ontleende structuur is, kan niet eenduidig beantwoord worden. Het is enerzijds zeker zo dat de QP-zin in die gebieden voorkomt waar taalcontact is tussen het Frans en het Nederlands of Duits en dat hij bepaalde eigenschappen deelt met de Nederlandse WV-zin: zijn illocutieve strekking is één van de potentiële illocutieve strekkingen van de WV-zin en zijn vormelijke eigenschappen zijn in algemene lijnen dezelfde. Anderzijds valt het op dat de QP-zin functioneel meer gespecialiseerd is – wat verklaard kan worden op basis van de interpretatie die de *pour*-constituent in andere, authentiek Franse structuren krijgt – en dat hij syntactisch helemaal op maat van de Franse vraagzinnen gesneden is (vaste plaats voor de *pour*-constituent en een variabele plaats voor het vraagwoord). Deze bevindingen hoeven de hypothese van de ontlening niet tegen te spreken: specialisatie en inbedding in het taalsysteem van de ontvangende taal zijn geen uitzondering en het is best mogelijk dat precies het bestaan van analoge “autochtone” structuren de ontlening bevordert, terwijl ze tegelijk de interpretatie ervan beïnvloedt.

Bibliografie

- ANS = HAESERYN, W., K. ROMIJN, G. GEERTS, J. DE ROOIJ & M.C. VAN DEN TOORN
(1997), *Algemene Nederlandse Spraakkunst*. Groningen/Deurne: Martinus Nijhoff/Wolters Plantijn.
- BENNIS, H.
(1995), The meaning of structure: the *wat voor* construction revisited. In: Dikken, M. den & K. Hengeveld (eds.) *Linguistics in the Netherlands 1995*. Amsterdam/Philadelphia: Benjamins.
- BESTEN, H. DEN
(1985), The ergative hypothesis and free word order in Dutch and German. In: Toman, I. (ed.) *Studies in German Grammar*. Dordrecht: Foris.
- BLANCHE-BENVENISTE, CL.
(1997), A propos de *Qu'est-ce que c'est* et *C'est quoi*. In *Recherches sur le français parlé*, 14 : 127-146.
- BU = *BON USAGE*, cf. GREVISSE, M.
- CADIOT, P.
(1991), *De la grammaire à la cognition. La préposition pour*. Paris : Centre National de la Recherche Scientifique.
- CORVER, N.
(1996), Discontinuity and the *wat voor*-construction. In: Bunt, H. & A. van Horck (eds.) *Discontinuous Constituency*. Berlin/New York: Mouton de Gruyter.
- COVENEY, A.
(1995), The use of the QU-final interrogative structure in spoken French. In *Journal of French Language Studies*, 5/2 : 143-171.
- DEFRA NCQ, B.
(2001), *Que peuvent bien pouvoir et bien ?* In : Dendale, P. & J. van der Auwera (eds.) *Les verbes modaux* (= *Cahiers Chronos*, 8): 33-46.
- FUCHS, C. & P. LE GOFFIC
(à paraître), La polysémie de *comme*. In: Soutet, O. (ed.) *Actes du Colloque international de Linguistique française « La Polysémie » (Paris, novembre 2000)*, Paris, Presses de l'Université de Paris-Sorbonne.
- GREVISSE, M.
(1993), *Le Bon Usage. Grammaire française*. 13ième édition revue et corrigée par A. Goosse. Louvain-la-Neuve : Duculot.
- HANSE, J.
(1983), *Nouveau dictionnaire des difficultés du français moderne*. Paris-Gembloux : Duculot.
- GRONDELAERS, S., K. DEYGERS, H. VAN AKEN, V. VAN DEN HEEDE, D. SPEELMAN
(2000), Het CONDIV-corpus geschreven Nederlands. *Nederlandse Taalkunde*, 5(4): 356-363.

LAMBRECHT, K.

(2001), On the interaction of information structure and formal structure in constructions. The case of French Right-Detached *comme*-N. In: Ostman, J.O & Fried, M. (eds.) *Construction Grammar(s) : Cognitive and Cross-Language Dimensions*. Amsterdam: Benjamins.

PAARDEKOOPER, P.C.

(1980⁶), *Beknopte ABN-syntaksis*. Eindhoven.

PORTINE H.

(1995), Fin comme (un) cheveu. *Revue de linguistique romane*, 235-236: 369-399.

WILMET, M.

(1997), *Grammaire critique du français*. Paris/Louvain-la-Neuve: Hachette/Duculot.

Noten

- (1) Zonder de hulp van Prof. M. Francard (UCL), die ons zijn corpus *Valibel* ter beschikking heeft gesteld, en die van Timothy Colleman en Günther De Vogelaer zou deze bijdrage niet zijn wat ze is. We danken hen hierbij van harte.
- (2) Wilmet (1997:§6) haalt ook de vraagzin met *qu’est-ce que... pour* aan in een onderdeel over regionale variatie van het Frans. Hij geeft echter ook meteen aan dat deze vraagzin ook in de Savoie voorkomt.
- (3) Vermeldenswaard is ook dat hoewel de ANS in het hoofdstuk over de syntaxis van de WV-vraag verwijst naar het hoofdstuk over de uitroepende voornaamwoorden, er in dit laatste hoofdstuk geen spoor terug te vinden is over de WV-vraag.
- (4) Het gaat om een voorbeeld dat expliciet als belgicisme/helvetisme aan de kaak wordt gesteld:

“Qu’est-ce que c’est pour une chanson? *Je l’ai déjà fait observer, cette façon de poser une question n’est pas française, mais est calquée directement sur la syntaxe des langues germaniques. Pareille question s’entend très fréquemment chez nous. Est-ce pour autant un belgicisme ? Non, car le tour se rencontre également dans le français régional du nord et de l’est de la France, de même qu’en Suisse. C’est d’ailleurs une romancière valaisanne, Corinna Bille, qui fait poser par un de ces personnages paysans la question relevée ci-dessus (La Fraise noire, Lausanne, 1968, p. 74). En français correct, on demandera Quel genre de chanson est-ce ? De quel genre de chanson s’agit-il ?*” (Le Soir, 24/11/1994)